

Resumé:

Er handlingsanvisende diskursinitiale verballøse talehandlinger elliptiske? En afprøvning af hypotesen om minimalellipse

Simon Borchmann
Roskilde Universitet

I dette oplæg vil jeg på grundlag af et lille korpus af handlingsanvisende verballøse talehandlinger afprøve en ellipsebaseret analyse af diskursinitiale verballøse ytringer. Beskrivelser af ellipse har typisk koncentreret sig om komplekse udtryk der både omfatter enheder der opfylder det fuldstændighedskriterium beskrivelsen opererer med (Eikmeyer 1985), og enheder der ikke gør, fx:

- 1) Vigtigst er nok at vi løber HØJRE om Damhussøen for at spare 1,5 km og HØJRE om Mosen langs Pilesvinget. (<https://copenhagenmarathon.dk/faellestraening-30-januar/>)

Det sidste led i sideordningen er uden verbum (Wilder 2018). Men det optræder i en ko-tekst der omfatter et forudgående sætningsformet udtryk. Dermed er der et grundlag for en rekonstruktion af den fuldstændige variant man i ellipsebaserede beskrivelser antager er forbundet med det elliptiske udtryk (Klein 1985). Således kan man alene ved at støtte sig til ko-teksten nå frem til følgende fuldstændige variant: at vi løber højre om Mosen langs Pilesvinget.

Der finder imidlertid også verballøse ytringer som optræder uden ko-tekst, fx:

- 2) og så til venstre nede for enden (Passager til taxachauffør)

De kaldes diskursinitiale (Yanofsky 1978, Barton 1990), og sådanne ytringer er der væsentligt færre der har behandlet i beskrivelser af ellipse. Nogle udgrænser dem endog, netop med den begrundelse at det er ko-teksten der forsyner os med et grundlag for rekonstruktion – ikke bare af verbet, men også af markeringer af tempus og aspekt (Bondarenko 2019). Når der ikke er en ko-tekst, er der altså ikke noget grundlag for rekonstruktion, og derfor kan sådanne ytringer

ikke anses for elliptiske. Se også Brink & Schack (2014) der dog begrundet udgrænsningen på anden vis. Kleins (1985) og Merchants (2004, 2006) beskrivelser af ellipse omfatter ikke desto mindre diskursinitiale verballøse ytringer. Kleins analyse af links *um!* er dog ikke begrundet. Til forskel herfra fremhæver Merchant at diskursinitiale verballøse ytringer "shows the same kinds of grammatical dependency effects that we find in fully sentential structures" (Merchant 2006:76):

(Enan) kafe (parakalo)!
a coffee.ACC please

Her påpeges det at akkusativens er den kasusmarkering vi vil forvente af det relevante verbum:

Ferte mou (enan) kafe (parakalo)!
bring.IMP me a coffee.ACC please

Merchant (2004, 2006) giver eksempler på sådanne kasusoverensstemmelser på en række andre sprog (se også Hall 2018), og i forlængelse heraf foreslår han en ellipsebaseret analyse af diskursinitiale verballøse ytringer. Analysen kaldes minimalellipse og forudsætter at konteksten idet den gør en handling salient, tillader en udeladelse af *do it*. Det illustreres med følgende eksempel: "[Seeing someone trying to pound in a nail with a screwdriver] no no - with a hammer!" (Merchant 2004:726). Analysen suppleres af en scriptbaseret variant der tillader udeladelse af mere specifikke verber, fx *bring* når man bestiller noget på en restauration.

I oplægget præsenterer jeg en afprøvning af varianter af den minimalellipsebaserede analyse på dansk. Analysen anvendes blandt andet på eksempel (2) og følgende forekomster:

- 3) bare hånden derover ikke (Svæveflyveinstruktør til svæveflyveelev)
- 4) ind bagved ham nu (Svæveflyveinstruktør til svæveflyveelev)
- 5) lige en lille smule mere fart på (Svæveflyveinstruktør til svæveflyveelev)
- 6) så bare ganske stille og roligt (Svæveflyveinstruktør til svæveflyveelev)
- 7) bagvægt (erfaren mountainbikerytter til uerfaren mountainbikerytter)
- 8) udfladning (Svæveflyveinstruktør til svæveflyveelev)
- 9) alt det der sådan levrede eller hvad man skal kalde det geleagtige noget væk med det (jæger til sin hustru)

Konklusionen er at analysen ikke kan generaliseres til handlingsanvisende verballøse talehandlinger, men at den som en heuristik (Craenenbroeck & Temmerman 2018) kan være ganske informativ med hensyn til deres grammatiske og semantiske egenskaber som selvstændige talehandlinger.

Litteratur

- Barton, Ellen (1990) *Nonsentential Constituents: A theory of grammatical structure and pragmatic interpretation*. John Benjamins Publishing Company.
- Bondarenko, Antonina (2019) A corpus-based contrastive study of verbless sentences: quantitative and qualitative perspectives. *Studia Neophilologica*, 91:2, 175-198. DOI: 10.1080/00393274.2019.1616221
- Brink, Lars & Jørgen Schack (2014) Tale er sølv. Om begrebet syntaktisk ellipse. *Danske Studier*, 45-75.
- van Craenenbroeck, Jeroen & Tanja Temmerman (2018) Ellipsis in natural language: Theoretical and empirical perspectives. Tanja Temmerman & Jeroen van Craenenbroeck (eds.) *The Oxford Handbook of Ellipsis*. Oxford University Press.
- Eikmeyer, Hans-Jürgen (1985) Ellipsen und Analysestrategien in inkrementellen Sprachverarbeitungsmodellen. I Reinhard Meyer-Hermann & Hanne Rieser (eds.). *Ellipsen und fragmentarische Ausdrücke*, Band 2, 1-25. Tübingen: Niemeyer.
- Hall, Allison (2018) Fragments. Tanja Temmerman & Jeroen van Craenenbroeck (eds.) *The Oxford Handbook of Ellipsis*. Oxford University Press.
- Klein, Wolfgang (1985) Ellipse, Fokusgliederung und thematischer Stand. I Reinhard Meyer-Hermann & Hanne Rieser (eds.). *Ellipsen und fragmentarische Ausdrücke*, Band 1, 1-24. Tübingen: Niemeyer.
- Merchant, Jason (2006) "Small Structures": A Sententialist Perspective. I Ljiljana Progovac, Kate Paesani, Eugenia Casielles, & Ellen Barton (eds). *The Syntax of Nonsententials: Multidisciplinary perspectives*, 73-91. Amsterdam, NE: John Benjamins.
- Merchant, Jason (2004) Fragments and Ellipsis. *Linguistics and Philosophy*, 27:6, 661-738.
- Napoli, Donna (1982) Initial Material Deletion in English. *Glossa* 16, 85-111.
- Yanofsky, Nancy (1978) NP Utterances. *Papers from the Fourteenth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*, 491-502. Chicago: Chicago Linguistic Society.
- Wilder, Christopher (2018) Conjunction Reduction and Right Node Raising. Tanja Temmerman & Jeroen van Craenenbroeck (eds.) *The Oxford Handbook of Ellipsis*. Oxford University Press.